

पहेँलो गुलाफ कथासङ्ग्रहको कृतिपरक अध्ययन
त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र
सङ्कायअन्तर्गत नेपाली केन्द्रीय विभाग,
स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको दसौँ
पत्रको प्रयोजनका लागि
प्रस्तुत

शोधपत्र

शोधार्थी

लक्ष्मीकुमारी घिमिरे

नेपाली केन्द्रीय विभाग

त्रिभुवन विश्वविद्यालय

कीर्तिपुर

२०६५

शोधनिर्देशकको मन्तव्य

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र सङ्घायअन्तर्गत नेपाली केन्द्रीय विभाग, स्नातकोत्तर तह एम्.ए. द्वितीय वर्षका छात्रा लक्ष्मीकुमारी घिमिरेले **पहेँलो गुलाफ कथासङ्ग्रहको कृतिपरक अध्ययन** शीर्षकको प्रस्तुत शोधपत्र मेरा निर्देशनमा तयार पार्नु भएको हो । मिहिनेतपूर्वक तयार पारिएको उहाँको शोधकार्यसँग म पूर्ण रूपमा सन्तुष्ट छु र आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि नेपाली केन्द्रीय विभागसमक्ष सिफारिस गर्दछु ।

मिति : २०६६/०२/०३

.....
उपप्रा.डा. दुर्गाबहादुर घर्ती
शोधनिर्देशक
नेपाली केन्द्रीय विभाग
त्रिभुवन विश्वविद्यालय
कीर्तिपुर, काठमाडौँ ।

स्वीकृतिपत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्कायअन्तर्गत विश्वविद्यालय क्याम्पस कीर्तिपुरका छात्रा लक्ष्मीकुमारी घिमिरले त्रि.वि. नेपाली केन्द्रीय विभाग, स्नातकोत्तर तह एम.ए. नेपाली विषयको दसौँ पत्रको प्रयोजनका लागि प्रस्तुत गर्नुभएको पहेंलो गुलाफ कथासङ्ग्रहको कृतिपरक अध्ययन शीर्षकको शोधपत्र सोही प्रयोजनका निमित्त स्वीकृत गरिएको छ ।

शोधमूल्याङ्कन-समिति

क्र.सं.

हस्ताक्षर

१. प्रा. राजेन्द्र सुवेदी, (विभागीय प्रमुख)

.....

२. उपप्रा.डा. दुर्गाबहादुर घर्ती, (शोध निर्देशक)

.....

३. उपप्रा. अङ्गदमणि गौतम (बाह्य परीक्षक)

.....

मिति :- २०६६/०२/०३

कृतज्ञताज्ञापन

प्रस्तुत पहेंलो गुलाफ कथासङ्ग्रहको कृतिपरक अध्ययन शीर्षकको शोधपत्र मैले आदरणीय गुरु उपप्रा.डा. दुर्गाबहादुर घर्तीको कुशल निर्देशनमा तयार पारेकी हुँ । आफ्नो विविध कार्यव्यस्तता हुँदाहुँदै पनि मलाई शोधकार्यमा अभिप्रेरित गर्नु भएकोमा उहाँप्रति हार्दिक कृतज्ञता अर्पण गर्दछु । शोधकार्य गर्नाका लागि स्वीकृति प्रदान गर्नु भएकोमा विभागीय प्रमुख प्रा.राजेन्द्र सुवेदीप्रति पनि कृतज्ञ छु ।

प्रस्तुत शोधलेखनको सिलसिलामा आवश्यक टीका टिप्पणी तथा सरसल्लाह दिई सामग्रीसङ्कलनमा भरमग्दुर सहयोग पुर्याउनु हुने उपप्रा. नेत्र सुवेदी तथा शोधकार्यका लागि आवश्यक पुस्तक, पत्रपत्रिका, शोधपत्र आदि सामग्री उपलब्ध गराई सहयोग पुर्याउने त्रि.वि. केन्द्रीय पुस्तकालयप्रति आभारी छु ।

यसैगरी शिक्षा आर्जनको मार्ग खुल्ला गराई तथा मेरो शिक्षाको बारेमा सदा चासो देखाइ अनवरत शिक्षाआर्जनको लागि प्रेरित गरिरहनुहुने प्रेरणाश्रोत पुजनीय बुबा होमनाथ घिमिरे एवम् ममतामयी आदरणीय आमा शान्ता घिमिरे तथा स्नेही दिदी उर्मिला कार्कीप्रति हार्दिक कृतज्ञता अर्पण गर्दछु साथै ।

साथै यस शोधकार्यका सिलसिलामा सामग्रीसङ्कलन तथा अन्य कार्यमा सहयोग पुर्याउने मित्रहरू कमलराज उपाध्याय, शेखुशङ्कर कोइराला, प्रमोद पाठक, विष्णुमाया श्रेष्ठलगायत प्रत्यक्ष अप्रत्यक्ष सहयोग गर्नु हुने सम्पूर्ण सहपाठीहरूलाई धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

अन्त्यमा, म प्रस्तुत शोधपत्र आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि त्रिभुवन विश्वविद्यालय नेपाली केन्द्रीय विभाग, कीर्तिपुरसमक्ष प्रस्तुत गर्दछु ।

मिति : २०६६/०२/०३

.....

लक्ष्मीकुमारी घिमिरे

शैक्षिक सत्र : २०६२/२०६४

विषयसूची

शीर्षक	पृष्ठ
परिच्छेद एक : शोधपरिचय	१-६
१.१ शोधशीर्षक	१
१.२ शोधको प्रयोजन	१
१.३ विषयपरिचय	१
१.४ समस्याकथन	२
१.५ शोधकार्यको उद्देश्य	२
१.६ पूर्वकार्यको समीक्षा	२
१.७ शोधकार्यको औचित्य	५
१.८ शोधकार्यको सीमाङ्कन	६
१.९ शोधविधि	६
१.१० शोधपत्रको रूपरेखा	६
परिच्छेद दुई : साहित्यकार प्रेमा शाहको जीवनी, व्यक्तित्व र कथा-यात्रा	७-१६
२.१ जीवनी	७
२.१.१ जन्म र बाल्यकाल	७
२.१.२ शिक्षा	७
२.१.३ पारिवारिक र आर्थिक अवस्था	८
२.१.४ प्रेरणा र साहित्यिक लेखनको आरम्भ	९
२.१.५ साहित्यिक लेखनका विविध आयाम	९
२.१.६ विविध कार्य र पत्रपत्रिकासँग संलग्नता	१०
२.१.७ सम्मान र पुरस्कार	१०
२.१.८ भ्रमण	११
२.२ प्रेमा शाहको व्यक्तित्व	११
२.३ प्रेमा शाहको कथा-यात्रा	१४
२.३.१ पहिलो चरण (२०१८-२०२३ सम्म)	१४
२.३.२ दोस्रो चरण (२०२४ देखि २०२८)	१५
२.४ निष्कर्ष	१६
परिच्छेद तीन : विधातात्त्विक आधारमा पहेंलो गुलाफ कथासङ्ग्रहका कथाहरूको विश्लेषण	१७-१४७
३.१ विषयप्रवेश	१७
३.२ कथाको विधागत परिचय	१७
३.३ कथाका तत्त्व	१८
३.३.१ कथानक	१९
३.३.२ पात्र	२१
३.३.३ परिवेश	२४

३.३.४ दृष्टिबिन्दु	२५
३.३.५ भाषा-शैली	२७
३.३.६ उद्देश्य	२९
३.४ पहेंलो गुलाफ कथा सङ्ग्रहको विश्लेषण	३१
३.४.१ पहेंलो गुलाफ कथाको विश्लेषण	३१
३.४.१.१ शीर्षक	३१
३.४.१.२ कथानक	३१
३.४.१.३ चरित्रचित्रण	३६
३.४.१.४ परिवेश	४०
३.४.१.५ दृष्टिबिन्दु	४१
३.४.१.६ भाषा-शैली	४२
३.४.१.७ उद्देश्य	४५
३.४.२ लोग्ने कथाको विश्लेषण	४६
३.४.२.१ शीर्षक	४६
३.४.२.२ कथानक	४६
३.४.२.३ चरित्रचित्रण	५०
३.४.२.४ परिवेश	५३
३.४.२.५ दृष्टिबिन्दु	५४
३.४.२.६ भाषा-शैली	५५
३.४.२.७ उद्देश्य	५८
३.४.३ प्रतिक्रिया कथाको विश्लेषण	५९
३.४.३.१ शीर्षक	५९
३.४.३.२ कथानक	५९
३.४.३.३ चरित्रचित्रण	६२
३.४.३.४ परिवेश	६६
३.४.३.५ दृष्टिबिन्दु	६७
३.४.३.६ भाषा-शैली	६७
३.४.३.७ उद्देश्य	७०
३.४.४ चाया कथाको विश्लेषण	७२
३.४.४.१ शीर्षक	७२
३.४.४.२ कथानक	७२
३.४.४.३ चरित्रचित्रण	७६
३.४.४.४ परिवेश	८०
३.४.४.५ दृष्टिबिन्दु	८१
३.४.४.६ भाषा-शैली	८२
३.४.४.७ उद्देश्य	८५

३.४.५ मीना कथाको विश्लेषण	८६
३.४.५.१ शीर्षक	८७
३.४.५.२ कथानक	८७
३.४.५.३ चरित्रचित्रण	९२
३.४.५.४ परिवेश	९७
३.४.५.५ दृष्टिबिन्दु	९९
३.४.५.६ भाषा-शैली	९९
३.४.५.७ उद्देश्य	१०२
३.४.६ एउटा जीवन्त क्षण जो मरी मरी बाँच्छको विश्लेषण	१०३
३.४.६.१ शीर्षक	१०३
३.४.६.२ कथानक	१०४
३.४.६.३ चरित्रचित्रण	१०७
३.४.६.४ परिवेश	१११
३.४.६.५ दृष्टिबिन्दु	११२
३.४.६.६ भाषा-शैली	११३
३.४.६.७ उद्देश्य	११६
३.४.७ वाल्जपछि कथाको विश्लेषण	११७
३.४.७.१ शीर्षक	११८
३.४.७.२ कथानक	११८
३.४.७.३ चरित्रचित्रण	१२२
३.४.७.४ परिवेश	१२६
३.४.७.५ दृष्टिबिन्दु	१२७
३.४.७.६ भाषा-शैली	१२८
३.४.७.७ उद्देश्य	१३१
३.४.८. सिहुँडीको भ्याडमा कथाको विश्लेषण	१३२
३.४.८.१ शीर्षक	१३२
३.४.८.२ कथानक	१३२
३.४.८.३ चरित्रचित्रण	१३६
३.४.८.४ परिवेश	१४०
३.४.८.५ दृष्टिबिन्दु	१४२
३.४.८.६ भाषा-शैली	१४३
३.४.८.७ उद्देश्य	१४६
३.५ निष्कर्ष	१४७

परिच्छेद चार : प्रवृत्तिगत आधारमा पहेंलो गुलाफ कथासङ्ग्रहका कथाहरूको विश्लेषण

१४८-१६१

४.१ परिचय

१४८

४.२ मनोविश्लेषणात्मक	१४८
४.३ यथार्थवादी	१५०
४.४ सामाजिकता	१५१
४.५ विसङ्गतिबोध	१५१
४.६ नारी अस्तित्व र स्वतन्त्रताको खोजी	१५३
४.७ बौद्धिकता	१५५
४.८ सूक्ष्म कथानक	१५६
४.९ चरित्रप्रधान	१५६
४.१० सहरिया परिवेशको चित्रण	१५७
४.११ आलङ्कारिक भाषाशैली	१५९
४.१२ शैलीगत नवीनता	१६०
४.१३ निष्कर्ष	१६१
परिच्छेद पाँच : उपसंहार	१६२-१६५
५.१ सारांश र निष्कर्ष	१६२
सन्दर्भग्रन्थसूची	१६६-१७०

सङ्क्षेपीकृत शब्दसूची

इ.	इस्वी संवत्
उपप्रा.	उपप्राध्यापक
एम.ए.	मास्टर अफ आर्टस्
क्र.सं.	क्रम सङ्ख्या
चौ.सं.	चौथो संस्करण
डा.	डाक्टर
त्रि.वि.	त्रिभुवन विश्वविद्यालय
ते.सं.	तेस्रो संस्करण
दो.सं.	दोस्रो संस्करण
चौ.सं.	चौथो संस्करण
छै.सं.	छैटौँ संस्करण
ने.रा.प्र.प्र.	नेपाल राजकीय प्रज्ञा प्रतिष्ठान
नं.	नम्बर
प.सं.	पहिलो संस्करण
पाँ.सं.	पाँचौँ संस्करण
प्रा.	प्राध्यापक
पृ.	पृष्ठ
वि.सं.	विक्रम संवत्
सम्पा.	सम्पादक